

ב. מדברי התוס' בשבת (עט:) מבואר שנייר שאינו מחוק כשר למגילת סוטה. ובמקום אחר כתבו שגם נייר שאינו מחוק פסול (מנחות לא:). וע' בחדושי הנצי"ב.
ג. נחלקו תנאים בירושלמי, האם כותבים מגילת סוטה על עור בהמה טמאה, משום שניתנה למחיקה (רבי שמעון), אם לאו (רבי אליעזר בן שמוע ור"א ברבי שמעון). ופסק הרמב"ם (ח,ג), שאין כותבים.
וכתב המנחת-חינוך (שסה,לה) שבדיעבד כשר לכולי עלמא. ועוד נראה, אם כבר כתב על הטמאה, עדיף להשתמש בה ולמחקה במים ולא יכתוב אחרת ויגנוז את זו. ובספר חדושים ובאורים צדד לפסול בדיעבד.

כג. א. ה"א הידיעה — באה לרבות או למעט?

ב. האם דורשים 'את'?

א. מבואר בסוגיתנו שרבי יהודה דרש ההה"ן שבפרשת סוטה למעט. ורבי מאיר דרש ה"א הכתובה אצל ריבוי — לרבות, וה"א שאצל מיעוט — למעט. (ורבי יוסי דרש ה"א לרבות. וה"א שנאמרה לגבי מיעוט לא דרש בה כלום, שדרך הכתוב כן. עפ"י רש"י).

א. התוס' העירו מסוגית הוריות שרבי מאיר לא דרש ה"א לרבות ורבי יהודה דרש.

יש אומרים שאין כלל אחיד בדבר אלא הכל לפי פשטות הדרש ומשמעות הכתוב. (ע' תוס' שאג"ן. וכ"כ הטורי-אבן מגילה יז לישב כמה קושיות).

ויש מי שכתב שרבי יהודה בכל מקום דרש ה"א לרבות, ורק כאן דרש למעט מפני שהיא סמוכה ל'את' והרי זה ריבוי אחר ריבוי שאינו בא אלא למעט. (עפ"י חדושי הגר"ר ח"ב נ. וע"ע בישוב קושית התוס' בקרן אורה).

ב. מצינו שנחלקו רבי וחכמים (להלן לב: ובעוד מקומות), האם לדרוש ה"א דהדברים למעט.

ב. לדברי רבי יוסי דורשים את לרבות [וכשיטת רבי עקיבא, עפ"י נחמיה / שמעון העמסוני]. ורבי מאיר אינו דרש.

משמע בסוגיתנו שרבי יהודה אינו דרש את לרבות. והתוס' העירו מהסוגיא במנחות שדרש 'את' לרבות. ויתכן לחלק בין 'את' ל'ואת'. ועוד יתכן שאין בדבר כלל אחיד בכל המקומות, לפעמים דורשים 'את' ולפעמים אין דורשים. וכן נראה להוכיח בשיטת רבי שמעון. (עפ"י תוס' מנחות יא: ד"ה ורבי שמעון. ועתוס' בכורות ו שצדדו להלכה שאין דורשים 'את').

ויש מי שכתב שלעולם לרבי יהודה 'את' בא לרבות, ודוקא כאן אינו מרבה משום ריבוי אחר ריבוי, כאמור לעיל. ורבי מאיר סובר ש'את' בלבד אינה לרבות, אבל 'את ה...'
דורשים לרבות. (עפ"י חדושי הגר"ר בנגיס ח"ב ג).

בדרך אחרת: לרבי יהודה 'את' לא באה לרבות אבל 'את כל' — לרבות. [ורבי שמעון דרש 'את' לרבות, וכן 'כל' לרבות, ולשיטתו 'את כל' הוי ריבוי אחר ריבוי ובא למעט].

(הגר"ר בנגיס — ח"א יח).

דפים יז — יח

כד. אלו דברים פוסלים את המגילה?

אמר רבא: מגילת סוטה שכתבה בלילה — פסולה. (תורה-תורה ממשפט).
הוא הדין לכל מעשה הסוטה, אינו כשר אלא ביום (תוס' עפ"י מגילה כ). וכתבו התוס', נראה
שאף גמר הדבר אינו כשר בלילה, כדיני נפשות.

כתבה למפרע — פסולה (וכתב את האלת האלה).

רש"י מפרש שהיא כתובה שלא כסדר הפרשה. ויש מצדדים לפרש אפילו כתובה כסדר
אלא שכתבה שלא כסדר, כגון שהשאיר מקום חלק ודילג וכתב אחריו ואח"כ מלא את
החלל. (ערש"ש מגילה ה: חדושים ובאורים כאן. וכן נראה שנקט כפירוש פשוט בשו"ת באר יצחק (כא).
וצ"ב שנטה מפרש"י).

כתבה קודם שתקבל עליה שבועה — פסולה. (והשביע... וכתב...).

בירושלמי נחלקו בדבר רבי יוחנן וריש לקיש, אם משביע ואחר כך כותב, כסדר הכתוב
בתורה, או כותב ואח"כ משביע — כדי לסמוך שבועה להשקאה.

כתבה איגרת (ללא שרטוט) — פסולה. (בספר).

א. התוס' נסתפקו בשירטוט לאחר כתיבה, האם נכשרת המגילה בכך. והגרע"ק"א (בתשובה ג)
הוכיח לפסול. [ונסתפק באופן ששרטט שרטוט שאינו מתקיים, וכתב המגילה, ושוב
שרטט הכתיבה שרטוט המתקיים]. (וע"ע קרן אורה; יד שאול — רפה; העמק שאלה — עקב קמה, טז;
שיעורי ר' שמואל — גטין ו: חדושים ובאורים; שבט הלוי ח"א קיב).

ב. יש מפרשים 'כתבה איגרת' — שלא בדקדוק, או בכתב אחר חוץ מאשורית, או בצורת
אותיות שונה, כגון זו הנהוגה אצל כותבי אגרות.

כתבה על שני דפים — פסולה. (ספר אחד אמרה תורה, ולא שנים ושלשה ספרים).

א. רש"י פירש: שני טורים, כעמודות ספר תורה. והתוס' פרשו: שני דפים נפרדים, ואפילו
תפרם יחד [י"א, רק אם תפרם לאחר הכתיבה, אבל תפרם מקודם כשר. (בית שמואל קל
סק"ח). ויש חולקים (ע"ש בשאר פוסקים, ובשו"ת רעק"א יא)], אבל בקלף אחד אפילו בשתי
עמודות, וכן שתי חתיכות מעורות — כשר. (וכן כתב הרא"ש (הל' מזוזה ח). וכן נקט המאירי).

ב. כתבו התוס': גם אם כתב לה שתי מגילות שלמות [ושתייהן כשרות. טו"א] ומחק שתייהן
בכוס אחת — פסול ואינה נבדקת. ובטורי אבן (ר"ה כז: וכ"ה בשפ"א כאן) פקפק מסברא. (וע'
מנחת חינוך שסה, לה) שדחה דבריו. וע"ע שו"ת נודע ביהודה אה"ע תנינא קכ (קכב).

כתב אות אחת ומחק אות אחת וכתב אות אחת ומחק אות אחת — פסולה, עד שתהא כתובה כולה
כאחת. (ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת).

כתבה שלא לשמה או מחקה שלא לשמה — פסולה. (ועשה לה — לשמה. וע"ע להלן כ).

א. כתבה ישראל — פסולה (וכתב הכהן). וכן כהן קטן. (רמב"ם סוטה ד, ט. יש מצדדים מפני חסרון
'לשמה' (ולפי"ז מועיל גדול עומד על גביו. ע' מג"ח שסו, לה ואו"ש). וי"א משום שמעשה של כהן
קטן אין בו מעלת כהונה. (ע' ספרי ווטא מיעוט מ'הכהן; קרן אורה כאן).
כהן בעל מום כשר לכתוב, שאין זו 'עבודה'. אבל לא כהן חלל שנתחלל מן הכהונה (מג"ח
שם).

ב. נראה שכשם שצריך מחיקה לשמה, כך צריך מחיקה ע"י כהן. וכהן קטן אפשר שכשר אם
גדול עומד על גביו ומלמדו לעשות לשמה. (עפ"י מנחת חינוך שסו, לו).

ג. אין המגילה נכתבת אלא בלשון הקדש (רמב"ם ג, ת. מקורו — ע' בחו"ב ובאג"מ או"ח סוס"י לב).

ושנו בתוספתא שצריך לדקדק בה בחסירות ויתרות. (וכן הוא ברמב"ם שם. ויש לצדד שמא אין זה פוסל בדיעבד. עפ"י חו"ב ד"ה כתבה למפרע).
ונראה שאינה נכתבת אלא אשורית (חדושים ובאורים; אגרות משה או"ח ח"א סו"י לב; באר יצחק — כא. וכתב שם שביוונית כשרה, כרשב"ג שספר תורה שכתבו יוונית כשר. ולתנא קמא כשר אף בשאר לשונות, אבל אין הלכה כן).
ואפשר שצריך הכותב לידע שהוא כותב חלק מהתורה ואינן אלות סתם. (חדושים ובאורים).
ד. מגילת סוטה אינה מטמאה את הידים. (ירושלמי מובא בתוס' כאן ובמאירי להלן יט; רמב"ם — אבות הטומאה ט, יא) — הואיל וניתנה למחיקה.

דף יח

כה. א. אלו ספקות נסתפקו בגמרא בדיני המחיקה וההשקאה?
ב. שתי שבועות האמורות בסוטה — למה?
ג. 'אמן אמן' — על מה ולמה היא כופלת?
ד. האם מגלגל אדם שבועה בהשקאת אשתו על נישואין הראשונים ועל נישואי אחיו? על העתיד, שלא תטמא? ועל נישואין עתידיים? האם מתנה על קודם שנתארסה ועל אחר שנתגרשה?
א. שאל רבא: כתב שתי מגילות לשתי סוטות ומחקן לתוך כוס אחת — האם די בכתיבה לשמה או שמא צריך גם מחיקה לשמה? ואם תמצי לומר צריך מחיקה לשמה, מחקן בשתי כוסות וחזר ועירבן מהו? ואת"ל הרי אינה שותה את שלה (פירוש), אין כאן מחיקה ניכרת במים שלה — אבל משום תערובת דיו ודאי אין קפידא. תוס', חזר וחלקן מהו, האם יש ברירה (והרי מים של כל אחת ניכרים) אם לאו. תיקו.
א. הרמב"ם פסק כ'אם תמצי לומר' כדרכו. ובספק האחרון פסק שלא ישקה ואם השקה כשר, שמספק אין מחייבים אותה לחזור ולשתות (כסף משנה). ויש מי שצדד לפרש שאסורה על בעלה מספק. (ע' אמת ליעקב).
ויש לעיין באופן שעירב מקצת מן המים, ושתתה מן המעורבים, האם חייבת לשתות מהמים הכשרים-ודאי המזומנים לפנינו או שמא יכולה לטעון אל תשקוני שוב מספק.
ב. נראה דוקא בחילקן נסתפקו להכשיר, אבל לא כששתתה מקצת הכוס, שהרי אין שייך להכשיר משום 'ברירה' שבכל הש"ס, אלא שצריך היכר לכל סוטה, ולכן אם לא נתן המים בכוס בייחוד לשם סוטה זו, פסול. (עפ"י זכר יצחק כח, א).
ג. לפירוש התוס' לכאורה היה מקום לומר שגם אם מחקן לתוך כוס אחת ואחר כך חילק — הרי זה ספק, שמא די בבירור והכר המים בסוף. [וכן יש לדייק קצת מלשונם 'או דילמא אין ברירה כלומר ברירת מים בשעת מחיקה' — משמע שלהצד השני א"צ ברירה בשעת מחיקה. ואולי יש לגרוס 'משעת']. ואולם מפשטות דברי הגמרא משמע שלא נסתפקו אלא כשהיו מופרדים בתחילה. וכ"כ בקרן אורה. וצ"ע).
השקה בסיב (= ששאפה המים בקנה חלול. ויש מפרשים: שהספיג המים בסיב ומצצתו (עפ"י הערוך). וי"מ: הציץ סיב סביבות הכלי-חרס מבפנים. לקוטי הלכות) מהו; בשפופרת מהו — דרך שתיה בכך או אין דרך שתיה בכך.
הרמב"ם השמיט דין זה.

שאל רב אשי: נשפכו מהם ונשתיירו מהם, מהו. ועלו כל הספקות ב'תיקו'.
ופסק הרמב"ם שבדיעבד כשר בכל הספקות. וכנ"ל.
מלשון הרמב"ם משמע שאם נשפכו נפסלו אעפ"י שיכול לאספן, וכמו שכתב הכסף-משנה.
(הקדן-אורה כתב שלא נתברר טעם הדבר. ובאבי עזרי סוף הל' סוטה נתן טעם).

ב. והשביע אתה הכהן ואמר אל האשה... והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה... — אמר רבי זירא
אמר רב: שתי שבועות הללו למה? אחת קודם שנמחקה מגילה ואחת לאחר שנמחקה. רבא אמר:
שתייהן קודם מחיקה כתובות, אלא אחת שבועה שיש עמה אלה ואחת שאין עמה אלה. ונחלקו אמוראים
כיצד היא שבועה שיש עמה אלה; —
רב עמרם אמר רב: משביעני עליך שלא נטמאת שאם נטמאת יבואו בך.
רבא אמר: משביעני עליך שאם נטמאת יבואו בך.
רב אשי אמר: משביעני עליך שלא נטמאת ואם נטמאת יבואו בך.
הרמב"ם השמיט שתי שבועות. ובלקוטי הלכות הביא להלכה שתי שבועות אלו, אחת שיש
בה אלה ואחת שאין בה, וכנסח רב אשי. ובפסקי הרי"א מועתק כרב עמרם אמר רב.

ג. על מה היא אומרת 'אמן אמן' — אמן על האלה אמן על השבועה. כלומר, אמן שלא נטמאתי ואם
נטמאתי יבואו בי (עפ"י רש"י. וברמב"ם לא הזכיר); אמן מאיש זה אמן מאיש אחר; אמן שלא שטייתי ארוסה
ונשואה; שומרת יבם וכנסה.
רבי מאיר אומר: אמן שלא נטמאתי, אמן שלא אטמא.

א. יש מצדדים לומר שמועילה קבלת השבועה בכתב. ודוקא באשה שאינה אילמת, שראויה
לומר בפה, אבל האילמת אינה שותה, כדלהלן כו. (ע' תומים צו סק"ה; שבות יעקב ח"א
קנו).

ב. יש לצדד, וכן נוטה הסברה, שאם נשבעה האשה בעצמה ללא השבעת הכהן — מועיל
הדבר, וצריך עיון. (עפ"י אגרות משה או"ח לב, ד).

ד. הוכיחו מדברי המשנה [לפשוט בעיית רבי ירמיה] שמגלגל אדם כשמשקה את אשתו, שלא נטמאה
בנישואיהם הקודמים. וכן על נישואי אחיו שמת ויבמה — שהרי אם זינתה באותה שעה נאסרה עליו
עולמית.

לדברי רבי מאיר (וכן פסק הרמב"ם), מתנה עליה שלא תטמא בעתיד, שאם תטמא יערערה המים
באותה שעה ותיבדק. ואמרו [ופשטו את בעיית רב אשי] שיכול להתנות על נישואים אחרונים (—
עתידיים) שלא תטמא.

א. הרמב"ם (ד, יז) הביא דברי רבי מאיר להלכה. ומהראב"ד משמע שאין ברור שהלכה כן.
ב. יש לשמוע מלשון הרמב"ם (ד, יז), שהדבר תלוי בבעל אם לגלגל עליה דברים אחרים אם
לאו. (וכן נקט הקדן-אורה מסברא). ובריטב"א (בקדושין כו:): משמע שבכל אופן הכהן מגלגל
עליה, משום שכל ישראל ערבין זה לזה, ואינו תלוי בבעל. ומדברי שניהם יש לשמוע
שבסתם אינה מקבלת שבועה על הכל אלא אם גלגלו עליה שבועה בפירוש. (עפ"י מנחת
חינוך ססה, לד). ומדברי מהרי"ט ועוד משמע לכאורה שבסתם היא נשבעת גם אלהבא.

ג. קינא וגירש — אמרו בירושלמי, כמי שמחל על קינויו, וכשנושאה צריך לקנא שוב. הכל שוים שאין מתנה עמה לא על קודם שתתארס ולא על אחר שתתגרש, שהרי אם נטמאה לאחר גירושין אינה נאסרת עליו לחזור לו.

כו. שומרת יבם שזינתה — האם מותרת ליבמה או אסורה?

אמר רב המנונא: שומרת יבם שזינתה — אסורה ליבמה. במערבא אמרו: אין הלכה כרב המנונא. [ומה ששנינו במשנתנו שנשבעת שלא סתתה כשהיא שומרת יבם — אליבא דרבי עקיבא נשנית, שאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין, ולדבריו דינה כחייבי כריתות ואסורה ליבמה, אבל לדין אינה נאסרת].

א. התוס' כתבו על פי סוגיות הגמרא ביבמות שהלכה כרב המנונא. ואילו הרמב"ם פסק ששומרת יבם שזינתה מותרת ליבם. וכן פסק בה"ג (הל' יבום). וכן דעת הרא"ש ביבמות (והרי"ף. נוב"ק אה"ע נד) וטור שלחן ערוך אה"ע קנט"ב. וע"ע בית הלוי ח"ב מ).
ב. האחרונים הוכיחו שגם לרבי עקיבא או לרב המנונא, שומ"י שזינתה לא פקעה זיקתה וחייבת לחלוץ. (עפ"י אחיעזר א; חזו"א סג,ד; אמרי משה ז. וע' בבאור הדבר בקהלות יעקב יבמות ג. ובדבריו מיושבת הערתו בסוטה סי' ה,ב).

דפים יח — יט

כו. האם האשה שותה ושונה?

נחלקו תנאים בדבר; ופירש רבא מחלוקתם:
באיש אחד ובוועל אחד, הכל מודים שאינה שותה ושונה. (זאת תורת הקנאות. ומסתבר למעט באופן זה, שכיון שקינא לה מזה ושתתה ונמצאת נקיה ומקנא לו שוב כבראשונה, נראה הדבר שאדם קנטרן הוא ומתכוין להקניטה).
בשני אנשים ושני בוועלים — דברי הכל שותה ושונה. (זאת תורת הקנאות — יעשה לה כתורה זו בכמה קנאות).
באיש אחד ושני בוועלים; שני אנשים ובוועל אחד — לתנא קמא שונה ולחכמים אינה שונה. ולרבי יהודה, באיש אחד אינה שונה אף בשני בוועלים, ובשני אנשים שונה אף כשמקנאים בה מבוועל אחד.
א. הלכה שותה ושונה מלבד באיש אחד ובוועל אחד, כדברי תנא קמא. חזר וקינא לה מאותו אדם, ונסתרה עמו — אסורה עליו עולמית (רמב"ם).
ב. כל עוד לא שתתה, יכול לקנא לה כמה פעמים מכמה אנשים, ומשקה פעם אחת על כולן, ומביאה מנחה אחת. (תוס' עפ"י משנת כריתות).

פרק שלישי; דף יט

כח. א. מנחת הסוטה, אימתי היא נעשית ומהו סדר עבודותיה?

ב. תנופת המנחה, על ידי מי היא נעשית?

ג. 'זהשקה' ו'אחר ישקה' ו'זהשקה' — שלש השקאות הללו למה?